

Η Κωνσταντία Σωτηρίου

Σαν αρχαία τραγωδία

ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Η Κωνσταντία Σωτηρίου είναι γεννημένη στη Λευκωσία το 1975 και έχει σήμερα στο ενεργητικό της πολλές ελληνοκυπριακές, ελληνικές και διεθνείς λογοτεχνικές βραβεύσεις ή διακρίσεις. Η πρώτη της εμφάνιση έγινε το 2015 με το μυθιστόρημα *Η Αϊσέ πάει διακοπές*: ένα βιβλίο για την ιστορία της σύγχρονης Κύπρου (αρχής γενομένης από τη δεκαετία του 1950 και φθάνοντας μέχρι την εποχή του ανοίγματος της Πράσινης Γραμμής), που αντί να ανακινήσει για πολλοστή φορά το εθνικό πένθος για την τουρκική εισβολή, στρέφεται εξαρχής σε καυτά ζητήματα του σήμερα, όπως ο ρόλος της φυλετικής και της γυναικείας ταυτότητας αλλά και το βάρος της προφορικής παράδοσης (των δημοτικών τραγουδιών, της γλώσσας και των λαϊκών δοξασιών) στην καθημερινή ζωή. Με τη νουβέλα της *Φωνές από χρώμα* (2017) η Σωτηρίου θα επανέλθει στην κυπριακή ιστορία, εστιάζοντας αυτή τη φορά τον φακό της στα γεγονότα του 1963, που προανήγγειλαν τη διαίρεση την οποία επέφερε δέκα χρόνια μετά στο νησί ο Αττίλας. Όπως έγραφα από αυτή τη στήλη όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο, στις σελίδες του δεν ανιχνεύεται και πάλι η οποιαδήποτε εθνική φόρτιση αφού στη δράση εμπλέκονται δεκατρείς ελληνοκύπριες γυναίκες (καθοριστική εκ νέου η γυναικεία παρουσία) και μια τουρκοκύπρια πόρνη με τον εραστή της (η Τζεμαλιγιέ και ο Ζεκή θα πυροδοτήσουν με τον θάνατό τους τον αιματοβαμμένο Δεκέμβριο του 1963). Με τη δεύτερη νουβέλα και τον τελευταίο τόμο της κυπριακής της τριλογίας, που έχει τίτλο *Πικρία*

Μια απέρριπτη ανατομία του γυναικείου δράματος το οποίο παίχτηκε γύρω από την τελική τύχη των αγνοουμένων στην Κύπρο μετά την εισβολή του Αττίλα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
Πικρία χώρα
Εκδόσεις Πατάκη, 2019, σελ. 120, τιμή 8 ευρώ

κρία χώρα, η Σωτηρίου βάζει στο κάδρο της ξανά τις γυναίκες – τώρα όλες εκείνες που πίστεψαν (ή μάλλον παροτρύνθηκαν να πιστέψουν) πως μετά τον Αττίλα δεν υπήρχαν αγνοούμενοι. Όπως απέδειξαν οι εκταφές των ερευνητών της εγκληματολογικής ανθρωπολογίας στην Κύπρο, οι αγνοούμενοι ήταν εν τέλει νεκροί (ή διά παντός εξαφανισμένοι), με αποτέλεσμα να τερματιστεί κάθε προσδοκία και ελπίδα. Χωρίς να επιμερίζει δημόσιες ευθύνες για αυτή την απόκρυψη (ή έστω για αυτή τη σιωπή), η συγγραφέας συγκεντρώνει την προσοχή της στην ανατομία του γυναικείου δράματος το οποίο παίχτηκε γύρω από την τελική τύχη των αγνοουμένων. Και μολονότι αναδεικνύει πλαστικά και τις πολιτικές διαστάσεις του ζητήματος (επιμένοντας στη σύγκρουση ανάμεσα στους μακαριακούς και στους πραξικοπηματίες αναπάλους τους), εστιάζει πρωτίστως στον κοινό πόνο των γυναικών (μανάδων, θυγατέρων και συζύγων) για τους νεκρούς, σε έναν πόνο πέρα από παρατάξεις και πολιτικά στρατόπεδα, που συντρίβει ισομερώς δικαίους και αδίκους. Αποφεύγοντας να προσδώσει στον λόγο της προτεταμένα έμφυλα χαρακτηριστικά, η συγγραφέας εικονογραφεί το γυναικείο αίσθημα της απώλειας, την κραυγή που πνίγουν στο στή-

θος τους οι πρωταγωνίστριές της και τα κύματα απόγνωσης τα οποία κατακλύζουν την ψυχή τους, δίχως να υιοθετεί ποτέ θρηνητικούς και καταγγελτικούς τόνους και δίχως επίσης να ενθαρρύνει το οιοδήποτε μίσος για τον άλλο – οικείο ή ξένο. Με ασυνεχείς και πρωθύστερες διηγήσεις, με μια δυσσίωση, αλληγορική ιστορία που τρέχει παράλληλα με τις σκοπίμως ανακατωμένες φωνές των ηρωίδων της, καθώς και με ένα πολυπρόσωπο σκηνικό στο οποίο εμπλέκονται πλήθος ονειρικά και παραμυθητικά στοιχεία, αντλημένα, όπως και στα προηγούμενα βιβλία της, από τη λαϊκή και την προφορική παράδοση και ενταγμένα σε έναν αποσπασματικά συνδεδεμένο ιστό, η Σωτηρίου καταφέρνει κάτι εξαιρετικά δύσκολο: να μιλήσει για ένα βαθύ εθνικό τραύμα με αυστηρά λογοτεχνικούς όρους. Οι γυναίκες της είναι δραματικές όχι γιατί έτσι το απαιτεί μια υπερκείμενη ιδέα δικαιοσύνης ή μια υπέρτερη ανάγκη ιδεολογικής και εθνικής δικαίωσης, αλλά επειδή κινούνται στα όρια της αρχαίας τραγωδίας. Μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας, μέγεθος εχούσης, μείον, όμως, την οποιαδήποτε αριστοτελική κάθαρση, γιατί ο γυναικείος πόνος της Σωτηρίου είναι νεωτερικός, και το γεγονός αυτό αποτελεί ίσως την οδυνηρότερη πτυχή του.

